

REMISSYTTRANDE

Justitiedepartementet

2025-06-11

Dnr 0164/25

Er referens: Ju2025/00641

Remissyttrande över Ersättningsregler med brottsoffret i fokus (SOU 2025:23)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss och lämnar följande synpunkter.

Tillstyrker förslag för att göra det lättare för brottsoffer att få brottsskadeersättning redan när en dom med skadestånd får laga kraft

Utredningen föreslår att processen för att få brottsskadeersättning förenklas och förkortas, framför allt genom att brottsoffret inte längre ska behöva vända sig mot gärningspersonen och ansöka om verkställighet av domen hos Kronofogdemyndigheten. Istället hanteras ärendet direkt av Brottsoffermyndigheten som i efterhand kräver medel från den skadeståndsskyldige. Brå finner att det är av godo om processen för att ansöka om brottsskadeersättning blir mindre betungande och att fler av dem som utsätts för brott därigenom kan få del av brottsskadeersättning som de har rätt till, vilket gör att myndigheten tillstyrker förslagen i linje med utredningens huvudförslag.

Tillstyrker förslag för att göra det lättare för brottsoffer att få skadeståndet betalt från gärningspersoner

Utredningen föreslår förändringar som ska förenkla för skadeståndsskyldiga som både kan och vill betala skadeståndet, att på ett tidigt stadium betala skadeståndet direkt till brottsoffret. Brå finner att förslagen och dess konsekvenser framstår som gynnsamma för både brottsoffer och skadeståndsskyldiga, vilket gör att myndigheten tillstyrker förslagen.

Tillstyrker förslag för att ökade möjligheter till utmätning till förmån för brottsoffer

Utredningen förslår att tillgångar av specifika slag som skadeståndsskyldiga erhållit till följd av egen utsatthet för brott eller genom försäkringsersättning av olyckor och sjukdom och som är utmättningsbara, ska kunna utmätas till betalning av skadestånd på grund av brott som de utsatt andra för. Brå gör bedömningen att en sådan begränsad utvidgning av det så kallade utmättningsförbudet är motiverat och rimligt för att i någon mån minska antalet och andelen av skadestånd som förblir obetalda, varför myndigheten tillstyrker förslaget.

Instämmer i att det inte nu är motiverat med förstärkt rätt till kränkningsersättning för poliser och andra yrkesgrupper med särskild beredskap

Utredningen lägger inga förslag till förändringar avseende kränkningsersättningen för poliser och andra yrkesgrupper med särskild beredskap. Utredningens praxisgenomgång indikerar att tillämpningen ligger i linje med intentionerna bakom lagen och i enlighet med dess utformning. Det har utvecklats en tillämpning som innebär det utgår ersättning om det finns inslag av fysiska angrepp eller hot som involverar den privata sfären samtidigt som kränkningen inte är helt lindrig, men inte vid exempelvis hot som inte är allvarliga eller

omfattande och inte berör det privata. Brå delar utredningens iakttagelser i dessa delar och ställer sig bakom utredningens bedömning som innebär att det inte i nuläget behövs lagändringar.

Tillstyrker utökad rätt till ersättning för polisanställda vid sakskada och särskilda medarbetarskyddsåtgärder

Utredningen framhåller att det förekommer att anställda i Kriminalvården och civilanställda i Polismyndigheten och Säkerhetspolisen utsätts för sakskador och har motsvarande behov av skyddsåtgärder som polismän inom ramen för så kallade medarbetarskyddsärenden. I likhet med utsatta polismän har då även dessa yrkesgrupper behov av ersättning för sakskador och för skyddsåtgärder. Mot den bakgrunden delar Brå utredningens bedömning att sådana ersättningsmöjligheter behöver införas, och ser positivt på den föreslagna utformningen.

Avstyrker höjda beloppsnivåer för skadeståndsansvariga vårdnadshavares för skador som deras barn orsakar genom brott, men tillstyrker ansvar även för förmögenhetsskada och införande av tillgänglighetsdelgivning

Utredningen ser inte några behov av mer omfattande skärpningar av vårdnadshavares ansvar för skador som deras barn orsakar genom brott (principalansvaret, och Brå delar den bedömningen bland annat mot bakgrund av resultaten i myndighetens utvärdering av principalansvaret (Brå rapport 2017:14) och det nya underlag som utredningen sammanställt. Men utredningen lägger i enlighet med direktiven trots allt ett förslag om en höjning av nivåerna för beloppen som vårdnadshavarna ska vara solidariskt ansvariga för. Till saken hör att höjningen går utöver den redan befintliga kopplingen till utvecklingen för priskasbeloppen och som hittills inneburit påtagliga faktiska höjningar över tid. Brå vill också påminna om att vårdnadshavare som kan betala barnens skadestånd vanligtvis ändå betalar hela skadeståndsbeloppen, medan de som inte kan betala inte heller betalar någon del. En extra höjning framstår inte i det läget som en framkomlig väg för att förmå vårdnadshavarna att känna och ta ökat ansvar för sina barn och de brott de kan begå, vilket gör att Brå avstyrker förslaget.

Utöver det förslås att vårdnadshavarnas principalansvar ska utvidgas till att även gälla ren förmögenhetsskada som barnet har orsakat genom brott. Brå instämmer här i utredningens konstateranden att det inte finns något egentligt argument för att sådana brott inte ska omfattas av principalansvaret nu när barn och unga inte sällan medverkar i sådan brottslighet, varför Brå tillstyrker det förslaget.

Avseende processuella frågor kring principalansvaret lägger utredningen enbart förslaget om att det ska införas så kallad tillgänglighetsdelgivning, som ett sätt att göra processen effektivare samtidigt som det inte bedöms innebära några väsentliga nackdelar för vårdnadshavarna. Brå tillstyrker förslaget.

Tillstyrker förtydliganden av ordningen avseende frihetsberövandeersättning och förslaget med ett rakare ersättningssystem

Utredningen föreslår att bestämmelserna om möjligheterna att vägra eller sätta ned frihetsberövandeersättningen, som även kallas lidandeersättningen, förenklas och vidgas. Man argumenterar för att de nuvarande bestämmelserna framstår som otydliga och otillräckliga bland annat i relation till delvis förändrade mönster i hur frihetsberövade agerar i anslutning till brott de misstänks för och agerar efter frihetsberövandet, samt i relation till uppmärksammade ersättningsfall med mycket höga ersättningsnivåer. Så vitt Brå kan bedöma framstår det som rimligt att regleringen i dessa delar uppdateras och förtydligas.

Utredningen förslår också att det införs huvudprinciper för hur lidandeersättningen ska bestämmas, som innebär att den ska bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till frihetsinskränkningens art och varaktighet samt övriga omständigheter, vilket så vitt Brå kan avgöra framstår som rimligt. I förslaget ingår också en övergång från ett system med

ökande ersättningsnivåer per månad desto längre tid som frihetsberövandet pågått, till ett rakare system med samma ersättningsnivå under hela tiden för frihetsberövandet. Brå konstaterar att ett rakt system innebär att en felaktigt frihetsberövad får högre sammanlagd ersättning ju längre tid frihetsberövningen har varat. Brå ser då ingen anledning att utöver den ökningen ha en mekanism som ytterligare ökar ersättningsnivån allt eftersom frihetsberövandet varar. Därutöver noterar Brå att en övergång till ett rakt system också skulle bli mer lik ordningen i de nordiska grannländerna. Mot den bakgrunden tillstyrker Brå förslagen i denna del.

Tillstyrker att även Kronofogdemyndigheten ska betala ut utmäta medel till ett överförmyndarspärret konto

För att ytterligare minska risken för att vårdnadshavare förslösar barnens medel som härrör från utmätning för barnets räkning, förslås att skyldigheten att sätta in omyndigas medel på ett spärrat bankkonto ska utsträckas till att även omfatta Kronofogdemyndigheten. Brå tillstyrker förslaget.

Detta yttrande avges av t.f. generaldirektör Jonas Trolle efter föredragning av i forsknings- och utredningsrådet Erik Grevholm. I beredningen deltog även forsknings- och utredningsrådet Stina Holmberg och biträdande enhetschefen Johanna Olseryd.